

Aan: De woordvoerders asiel en migratie van de vaste commissie Justitie en Veiligheid
De woordvoerders buitenlandse zaken

cc: Mevr. B. Tahzib, Ambassadeur mensenrechten
Dhr. J. Klarenbeek, speciaal gezant voor migratie

Datum: 15 november 2021

Betreft: Criminalisering hulpverleners en rechtszaak Griekenland 18 november a.s.

Geachte woordvoerders,

Donderdag 18 november a.s. start een rechtszaak tegen 24 hulpverleners in Griekenland. Drie van hen – [Sarah, Seán en Nassos](#) – zaten maar liefst 108 dagen in voorarrest. Hun ‘misdaad’ was het redden van drenkelingen op zee via *Search and Rescue* (SAR) operaties. Sarah weet als geen ander hoe belangrijk reddingswerk is. Zij vluchtte zelf vanuit Syrië over zee met een bootje naar Europa en is tevens een goed getrainde reddingszwemmer. Zij riskeerden gevangenisstraffen tot 25 jaar.

Onder deze 25 mensen bevindt zich ook de [Nederlandse Pieter Wittenberg](#). Hij deed humanitair werk op Lesbos voor vluchtelingen en asielzoekers en werkte als schipper op een SAR-reddingschip. Hij [verblijft nu in Griekenland om voor de rechter te verschijnen](#) vanwege zijn werkzaamheden.

Criminalisering van hulpverleners

Onder meer [Amnesty International](#) en [Human Rights Watch](#) duiden de aanklachten als het criminaliseren van het redden van levens en eisen dat deze worden ingetrokken. De Griekse autoriteiten duiden dit humanitaire werk ten onrechte als ‘mensensmokkel’. Dit is in strijd met internationale en Europese verdragen waarin het recht om grenzen te overschrijden om bescherming te zoeken en mensen bij SAR-operaties naar een veilige haven te brengen, is verankerd.

De criminalisering van humanitair werk en NGO’s is een giftige trend. Amnesty International concludeerde in het rapport [‘Europe: Punishing compassion: Solidarity on trial in Fortress Europe’](#) dat in verschillende landen, waaronder Griekenland, NGO’s en mensenrechtenverdedigers die opkomen voor de rechten van migranten en vluchtelingen onder zware druk staan. Zij hebben te maken met onterechte strafzaken, intimidatie, lastercampagnes en restricties die hun werk steeds onmogelijker maken.

Humanitair imperatief

Als het gaat om humanitaire hulpverlening onderschrijft Nederland – in lijn met de [nota ‘Mensen Eerst!’](#) (2019) – krachtig het humanitair imperatief: het recht op het ontvangen van levensreddende hulp en het bieden daarvan. Helaas zien wij als organisaties dat steeds meer Europese lidstaten om politieke (migratie-) motieven hun verplichtingen schenden, zoals het redden van mensen op zee via SAR-operaties, het verstrekken van humanitaire (nood)hulp aan de grenzen en het zorgdragen voor humane opvang voor migranten en vluchtelingen. Politisering van noodhulp wordt ook in de [Kamerbrief humanitaire hulp en diplomatie 2021](#) als aanhoudende zorg benoemd.

NGO’s en onze partners die werkzaam zijn in Griekenland geven aan dat het door de restricties en ondoorzichtige administratieve eisen, steeds lastiger is om vluchtelingen van medische, juridische of andere hulp te voorzien. De toegang tot opvangkampen en gesloten centra is niet goed gewaarborgd. Er zijn grote zorgen om mensen die op niet-zeewaardige vloten worden teruggeduwd op open zee; *pushbacks* zijn aan de orde van de dag. Er heerst angst en onzekerheid over de steeds verdergaande intimidatie en criminalisering van hulp.

Wij maken ons grote zorgen om de steeds ernstigere vormen van intimidatie en criminalisering van NGO's, partnerorganisaties en collega's die humanitair werk doen in onder andere Griekenland.

Het vervolgen van NGO's en mensen die humanitaire bijstand verlenen hangt samen met de steeds grimmigere koers van het afwerpen van vluchtelingen en migranten in en door de EU.

Onze organisaties vragen uw urgente aandacht voor deze criminalisering en doen een klemmende oproep om er bij het kabinet op aan te dringen deze criminalisering in EU-verband te veroordelen en het humanitaire imperatief blijvend uit te dragen.

Richtsnoer definitie mensensmokkel (niet-bestrafing SAR-operaties) Europese Commissie

De Europese Commissie heeft vorig jaar als onderdeel van het Europese Migratie- en Asielpact de *Richtsnoer uitleg definitie mensensmokkel* ([Commission Guidance of the Facilitators Directive](#)) gepubliceerd in reactie op de onwenselijke criminalisering van (NGO-)reddingsschepen en het vervolgen van de hulpverleners.

De Europese Commissie legt in deze *Guidance* uit dat een schip onder het VN-Zeerechtverdrag verplicht is om een ander schip in nood te helpen en mensen naar een veilige haven te brengen. Doordat sprake is van een wettelijke plicht, kán dit werk niet tegelijkertijd strafbaar zijn, aldus de *Guidance*. De Commissie stelt tevens dat conform het VN-Smokkelprotocol, alléén mensensmokkel met winstbejag onder de definitie van 'mensensmokkel' kan vallen en roept lidstaten op om een uitzonderingsclausule voor humanitaire bijstand op te nemen in hun nationale strafwetgeving.

Het (demissionaire) kabinet heeft zich echter blijkens [het betreffende BNC-fiche](#) op het standpunt gesteld dat zij deze richtsnoer niet steunt en SAR-operaties niet uitgesloten zouden moeten worden van de mensensmokkeldefinitie. Daarnaast wil het kabinet geen humanitaire uitzonderingsclausule opnemen in de Nederlandse strafwetgeving over mensensmokkel. Wij verwijzen hierbij naar een eerdere NGO-reactie ([brief](#) en [bijlage](#)) op (o.a. dit onderdeel van) het EU-Migratiepact.

De Europese Commissie beoogde een eind te maken aan de schadelijke trend van het criminaliseren van SAR-operaties en dat verdient volledige ondersteuning van alle lidstaten, waaronder Nederland. De huidige rechtszaak tegen hulpverleners laat zien hoe belangrijk dit is. Lidstaten moeten gezamenlijk en in EU-verband deze giftige trend van criminalisering een halt toe roepen en tegelijkertijd de daad bij het woord voegen in hun nationale praktijk.

Wij verzoeken u om er bij het kabinet op aan te dringen de betreffende *Guidance* van de Europese Commissie – inhoudende dat het redden van mensen op zee (SAR) een verplichting is onder internationaal maritiem recht en daarom niet tegelijkertijd strafbaar kán zijn – te onderschrijven en hierover te communiceren.

Onze organisaties roepen het kabinet tevens met klem op om de aanbeveling van de Europese Commissie te volgen en een uitzonderingsclausule voor humanitaire bijstand voor wat betreft het delict 'mensensmokkel' op te nemen in de Nederlandse strafwetgeving.

Namens:

Amnesty International Nederland
Defence for Children Nederland
Oxfam Novib
Rode Kruis Nederland
Stichting Bootvluchteling
Stichting Vluchteling
VluchtelingenWerk Nederland